

FOKUS: HVA NÅ, USA?

Velgeren som tilskuer: «Valgbarisme» i amerikanske presidentvalg

Vårin Alme

*Forsvarets forskningsinstitutt og Amerikanskpolitikk.no, Norge***Sammendrag**

Hensyn til valgbarhet har i kraft av det amerikanske politiske systemets virke­måte bestandig vært et moment i presidentvalg. I nominasjonskampen i 2020 har dette hensynet imidlertid vært viktigere for et flertall av velgere enn noe annet. Dette fokuset gjør valgbarhet vel verdt å undersøke, både som fenomen og som potensielt problem. I denne artikkelen gjør jeg begge deler. I lys av en konseptuell diskusjon av begrepet og dets historiske utvikling, forsøker jeg å plassere valgbarhet i statsvitenskapelig teori om stemmegivning. Jeg skiller mellom oppriktig, sofistisert og distansert stemmegivning, hvor valgbarhet spiller henholdsvis ingen, begrenset og stor rolle. Med utgangspunkt i Hans Skjervheims begrepspar, argumenterer jeg for at en holdning som fikserer på valgbarhet – det jeg her kaller «valgbarisme» – gjør velgeren til tilskuer snarere enn deltaker. Med dette følger problemer knyttet til legitimitet, representa­sjon, deltakelse og medborgerskap. I siste instans utgjør valgbarismen altså et demokratisk problem.

Nøkkelord: valgbarhet • nominasjonsvalg • holdning • stemmegivning • deltakelse

Begrepet «valgbarhet» – en kandidats ventede evne til å vinne valg – har fått økt opp­merksomhet ved amerikanske presidentvalg de siste årene. Etter at kandidaten som ble ansett som uvalgbar av de fleste forståelse­påere og politisk aktive i alle deler av

*Kontaktinformasjon: Vårin Alme, e-post: Varin.Alme@ffi.no

©2021 Vårin Alme. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Alme, V. (2021). Velgeren som tilskuer: «Valgbarisme» i amerikanske presidentvalg. *Internasjonal Politikk*, 79(1), 39–56. <http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v79.2527>

det ideologiske spekteret vant valget, handlet det demokratiske nominasjonsvalget fire år senere mye om nettopp valgbarhet. Måling etter måling viste at demokratiske velgere først og fremst var opptatt av å nominere en kandidat til hovedvalget som var valgbar, det vil si som kunne slå Donald Trump (Rakich, 2019a). «Vote blue, no matter who» var et gjennomgående mantra i demokratenes nominasjonskamp,¹ og reflekterte synet på at øverste prioritet var å frata den sittende presidenten makten.

Forskere, politikere og journalister er stort sett enige om at valgbarhetssynet er utbredt blant dagens velgere, og at dette er problematisk (se for eksempel Berman, 2019; Kondik, 2019; Nwanevu, 2020). Mens mange har kritisert både valgbarhet som fenomen og det overdrevne fokuset dette fenomenet har fått i 2020 (som jeg i denne artikkelen kaller «valgbarisme»), er det få som har forsøkt å teoretisere rundt disse fenomenene på en måte som muliggjør en grensdragning dem imellom, og mot andre former for stemmegivning. Dette er uheldig, da stemmegivning, som jeg vil illustrere, kan inkludere valgbarhetsvurderinger og samtidig unngå valgbarismens problemer. Å snakke om valgbarhet som et onde i seg selv blir slik sett både ensidig og unyansert.

Artikkelen har to hoveddeler. Først gis en historisk gjennomgang av valgbarhetsbegrepet og dets utvikling gjennom amerikanske presidentvalg. Her viser jeg hvordan det særlig er ansvaret for oppgaven med å vurdere valgbarhet som har endret seg gjennom historien, der velgeren har fått en langt større rolle i nyere tid. Implikasjonene av dette er tema for neste del, som handler om velgerens rolle i demokratiet. Med utgangspunkt i statsvitenskapelig teori om ulike motivasjoner for stemmegivning presenterer jeg tre idealtyper – den oppriktige, den sofistikerte og den distanserte velgeren – og drøfter hvordan valgbarhet inngår i typologien. Med utgangspunkt i Hans Skjervheims skille mellom deltaker og tilskuer, trekkes så skillet mellom valgbarhet og valgbarisme. Jeg argumenterer for at de største problemene med valgbarhet er det vi kan kalle valgbarisme: Et overdrevent fokus på valgbarhet hos velgeren som fører til distansert stemmegivning – eller velgeren som tilskuer.

Valgbarhet som begrep

Strengt definert henviser «valgbarhet» til demokratisk teori og demokratiske prinsipper. Politisk makt skal i demokratier være folkevalgt makt, og de som utøver makten skal direkte eller indirekte representere folket. Dette krever regler for demokratisk deltakelse og representasjon, deriblant hvem som kan stemme og hvem som kan stille til valg (Elklit, 2007, s. 281–282). Valgbarhet betyr i snever forstand egentlig kun hvem som formelt er kvalifisert til å stille til valg. I Norge er for eksempel alle statsborgere over 18 år kvalifisert til å stille til valg, med visse andre begrensninger.

---

¹ Synlig i valgkampmateriale og i valgkampdiskursen for øvrig. En valgarbeider i Pittsboro, North Carolina brukte slagordet i intervju med forfatteren under demokratenes nominasjonsvalg i 2020 (Alme, 2020).

I USA er enhver som er såkalt «natural-born citizen»,² har bodd i USA i minst 14 år og er over 35 år, valgbar til presidentembetet.

Da amerikanske velgere la avgjørende vekt på hensynet til valgbarhet i det demokratiske nominasjonsvalget i 2020, var det selvsagt ikke med henvisning til denne formelle betydningen. Kandidatene har allerede strengt tatt bevist sin valgbarhet ved å ha fått innpass i partiets nominasjonskamp. Når velgere og partiaktivister ser etter en valgbar kandidat, er det altså med henvisning til noe litt annet. De ser etter kandidaten som har størst sannsynlighet for å vinne ikke kun partiets nominasjon (*levedyktighet*), men også hovedvalget (*valgbarhet*).

Dette løser imidlertid få problemer for oss som ønsker å forstå begrepet. Hvem er mer valgbar enn andre blant de allerede formelt valgbar? Og hvem avgjør dette? Logisk og bokstavelig ville svaret på spørsmålet om hvem som har størst sannsynlighet til å vinne nominasjon og hovedvalg være den kandidaten flest velgere oppriktig ønsker som president. Heller ikke dette er imidlertid hva valgbarhet refererer til. Snarere henviser valgbarhet gjerne (paradoksalt nok) til det motsatte: den kandidaten som *ikke* er den flest velgere ønsker seg og som flest velgere mener vil bli den beste presidenten, men som av andre grunner antas å ha best sjanse til å vinne. Og det er disse andre grunnene som dermed blir interessante for å forstå konseptet valgbarhet.

En av de vanligste av disse andre grunnene er ideologisk moderasjon. En lang rekke studier har funnet at (oppfattet) ideologi har betydning for valgbarhet, og at kandidater som befinner seg ideologisk nærmere sentrum gjerne oppfattes som mer valgbar (se for eksempel Burden, 2004; Canes-Wrone et al., 2002; Hall & Snyder, 2015; Stone & Rapoport, 1994). Dette bygger på antakelsen om at «medianvelgeren» avgjør valget. Selv om fordelene ideologisk moderasjon gir valgmessig ikke er stor (Hall, 2015; Hall & Snyder, 2015; Stone & Rapoport, 1994), er dette likevel det nærmeste vi kommer et objektivt, substansielt element i valgbarhetsbegrepet: Det er tilsynelatende en konstant i hvordan begrepet oppfattes, og de fleste velgere er enige om hvor kandidatene er posisjonert ideologisk (Cost, 2007).

Denne ene konstanten i valgbarhetsbegrepet blir også gjerne ansett som dekkende for begrepet. Dette er årsaken til at en kan høre argumenter som at «voter enthusiasm is more important than electability in 2020» (Herman, 2019), eller «by prioritizing electability, older Democrats may wind up backing a candidate with a major weakness: an inability to drive youth turnout (Doherty, 2019) – eller sågar denne beskrivelsen fra 1976: «Electability overshadowed stands on the issues or other personal qualities as a central factor in the [...] Presidential primaries yesterday» (Naughton, 1976). I dette perspektivet er valgbarhet bare et synonym for ideologisk moderasjon som andre faktorer ved kandidaten kan settes i kontrast til – og

---

² Det er noe kontrovers rundt nøyaktig hvilke amerikanske statsborgere som kvalifiserer som «natural-born», men den vanligste tolkningen er at man må ha vært amerikansk statsborger fra fødselen, enten fordi man er født i USA eller har amerikanske foreldre.

forholdet mellom valgbarhet og ideologi er bestandig et motsetningsforhold velgere må prioritere og balansere mellom (Aldrich, 2012, s. 84).

Dette er imidlertid en litt lettvtint dikotomi. Som vi skal se har ikke moderate kandidater alltid vist seg å være mer valgbar enn sine mer ytterliggående rivaler. Og for å finne eksempler på at også andre, mer subjektive hensyn enn ideologisk posisjonering kan inngå i valgbarhetsbegrepet trenger en ikke gå lenger enn til velgernes svar på spørreundersøkelser, politiske kommentatorers analyser eller kandidater og politiske strategers egne argumenter. Slike andre kvaliteter ved kandidaten som ofte fremheves som noe som gjør ham eller henne valgbar er

- lederskap, myndighet, selsikkerhet, erfaring, navngjenkjennelse, kompetanse, personlighet, karisma, utseende og såkalt «likeability» (Kenney & Rice, 1988; Lawson et al., 2010; Zelizer, 2015; Zengerle, 2007)
- prestasjon på meningsmålinger og i de tidlige statene i nominasjonsvalget (Buell & Davis, 1991; Flaten, 2017, s. 10–11; Koerth, 2020; Rickershauser & Aldrich, 2007, s. 372), i vippestater eller blant viktige velgergrupper (Forsythe, 2011) og før det andre partiet nominerer sin kandidat (Cook, 2012)
- evne til pengeinnsamling, institusjonell støtte og medieeksponering (Adkins & Dowdle, 2002; Norrander, 2006; Reston, 2016)
- evne til å forstå og treffe det politiske øyeblikket på en måte som kan gi klangbunn, skape entusiasme og grasrotstøtte og overbevise om at du er rett kandidat til å lede landet (Buell & Davis, 1991)

Til slutt kan valgbarhetsbegrepet favorisere kandidater med en bestemt identitetspolitisk profil. Ofte er dette en profil som ligner tidligere valgte kandidater når det kommer til kjønn, rase, alder, religion, legning, sosioøkonomisk klasse, kulturell og geografisk bakgrunn og lignende. Dette vil ofte si kandidater som er mannlige, kristne, hvite, ikke for unge og ikke for gamle og som har posisjonert seg godt i sitt parti.

At alt dette kan inngå i valgbarhetsbegrepet på en og samme tid, har ledet mange til å avvise begrepet i seg selv. I beste fall som meningsløst; i verste fall som en selvoppyllende (og gjerne fordomsbasert) profeti (Pareene, 2019; Silver, 2019; Sullivan, 2019; Walter, 2019; Zengerle, 2007). Bill Clinton (2007) ga uttrykk for det første synet da han drev valgkamp for sin kone, Hillary Clinton, i demokratenes nominasjonsvalg i 2008: «This electability thing is a canard; it doesn't amount to a hill of beans. What you need to figure out is, who would be the best president». Elizabeth Warrens støttespillere i demokratenes nominasjonskamp i 2020 ga uttrykk for det siste synet da de hevdet at velgere vendte Warren ryggen på grunn av fordommer mot en kvinnelig kandidats valgbarhet. Dette ble oppsummert i slagordet «She's electable if you fucking vote for her».³

---

³ Slagordet var synlig blant annet på valgkampmateriell, som her: <https://www.amazon.com/She-Electable-Fucking-Vote-T-Shirt/dp/B0856QVH4Q>

Det er liten tvil om at valgbarhet fort kan ende opp med å bety alt og ingenting og fungere som skalkeskjul for fordommer, men det er behov for nyansering her. Å avdekke valgbarhet – eller mangel på valgbarhet – er tross alt mye av poenget med en nominasjonskamp (Cost, 2007). Det amerikanske politiske valgsystemet er lagt opp slik at den kandidaten som har størst sjanse til å vinne i hovedvalget også skal vinne partiets nominasjon. Dermed kan vi ikke uten videre avvise begrepet som sådan. Snarere må vi bryte det ned, både for å forstå hva det betyr, og for å undersøke hvorvidt og hvordan det kan ende opp med å bli en kraft i seg selv – og dermed bli noe annet enn det opprinnelig var ment å være. En måte å begynne på, er ved å forstå hvordan begrepet har artet seg historisk.

Valgbarhet i historisk perspektiv

Valgbarhetsbegrepet i amerikansk historie vokste frem med de politiske partiene. En av partienes hovedoppgaver er å rekruttere og nominere kandidater som kan vinne valg, og dermed gjennomføre partiets politikk. Lenge refererte valgbarhet til hva partieliten anså som nødvendige kvaliteter for å vinne valg. Dette hang sammen med at nominasjonskampene i sin tidlige historie var lukkede prosesser, forbeholdt partienes politisk «profesjonelle». Nominasjonsprosessenes spilleregler, så vel som nominasjonen i seg selv, var i stor grad diktert av slike partipolitiske eliter (Kamarck, 2019, s. 7–8).

På begynnelsen av 1900-tallet endret amerikanske nominasjonsvalg seg, da flere delstater begynte å avholde nominasjonsvalg (Buell & Davis, 1991, s. 3). Nå bestod prosessen av to faser: en offentlig fase hvor noen av kandidatene deltok på valgmøter og valgarrangementer i delstatene som holdt nominasjonsvalg, og en intern fase hvor kandidatene forhandlet med partiets ledere. Resultatene fra nominasjonsvalgene i den første fasen var imidlertid kun bindende for et fåtall delegater⁴ (Buell & Davis, 1991, s. 3). Dersom kandidaten deltok i den første fasen, var det gjerne for å styrke sin sak i forhandlingsfasen. Kandidaten ønsket å vise til god prestasjon i delstatene som holdt nominasjonsvalg for å overbevise partilederne om at han eller hun (oftest han) hadde muligheten til å vinne i hovedvalget. Å drive offentlig nominasjonskamp i den første fasen handlet altså om å vise seg frem som en vinner.

Det at kandidaten i det hele tatt hadde trengt å delta i nominasjonskampen for å argumentere for egen valgbarhet kunne imidlertid virke mot sin hensikt: dersom du deltok i nominasjonskampen hadde du åpenbart en svakhet å overvinne – noe som kunne skade argumentet om valgbarhet. En som fikk erfare denne utfordringen – og mestret den – var John F. Kennedy, som stilte i nominasjonsvalg i 1960 for å bevise

---

⁴ Nominasjonsprosessen i amerikanske presidentvalg handler om å vinne et flertall av partiets delegater. I moderne tid fordeles disse delegatene til kandidatene basert på resultatene av nominasjonsvalg (Pomper, 1979, s. 785).

sin «vote-getting-ability» for partiledere som var skeptiske til om en ung, uerfaren katolikk kunne vinne valget for demokratene (Kamarck, 2019, s. 7, 9).

Demokratiske velgeres misnøye rundt det som i økende grad ble ansett som en udemokratisk nominasjonsprosess, kombinert med protester blant annet mot krigen i Vietnam, førte til kaos og demonstrasjoner i forbindelse med demokratenes landsmøte i 1968. Det hjalp ikke at president Lyndon B. Johnsons visepresident, Hubert Humphrey, vant den demokratiske nominasjonen dette året uten å ha stilt i et eneste nominasjonsvalg (delvis ved å arve Johnsons delegater etter at den sittende presidenten trakk seg som kandidat) (Kamarck, 2019, s. 13). Kritikken mot nominasjonsreglene vokste, og en valgkommisjon (den såkalte McGovern-Fraser-kommisjonen) ble nedsatt. Dette resulterte i at demokratene, i løpet av få år, reformerte hele sitt nominasjonssystem, med det formål å gjøre prosessen mer demokratisk.

Da det neste presidentvalget, i 1972, ble avholdt, var det langt på vei med den nominasjonsprosessen vi kjenner i dag. Nominasjonsvalg ble regelen snarere enn unntaket. Resultatet av disse valgene var bindende, og nominasjonen var gjerne avklart i god tid før partiets landsmøte. Tyngdepunktet i prosessen var nå forskjøvet fra parti til velgere, kandidater, politiske aktivister og pressen.⁵ Prosessen var blitt del av offentligheten, og offentligheten del av prosessen: «secret caucuses, casual proceedings, and reliance on party faithful soon passed into history» (Buell & Davis, 1991, s. 4).

Lignende, men langt mer begrensede, reformer fulgte også i republikanernes nominasjonsprosess (Buell & Davis, 1991, s. 5). Mens demokratenes reformer har gitt et relativt nasjonalisert nominasjonssystem, er republikanernes nominasjonssystem preget av delstatsautonomi, som igjen har ført til store variasjoner i valgform, regler og delegatallokering delstatene imellom (Kamarck, 2019, s. 88; Lingle & Shafer, 1976, s. 26–27). Mens demokratene opererer med proporsjonal representasjon, har republikanerne gjerne såkalte «winner-take-all»-valg, og det kanskje særlig av to grunner: Det reflekterer «winner-take-all»-systemet i det påfølgende hovedvalget, og det kan produsere en klar vinner partiet kan samle seg bak, gjerne i god tid før demokratene har sin kandidat klar – noe som kan øke sjansene for seier i hovedvalget (Buell & Davis, 1991, s. 12).

Med dette er vi inne på de sentrale målene som ligger til grunn for begge partiers valgsystemer: å nominere valgbare kandidater som kan appellere bredt, som er styringsdyktige og som har legitimitet. Dette krever en prosess som er åpen, representativ og demokratisk, samtidig som resultatet ideelt sett skal bli en kandidat både parti og velgere kan samle seg bak – og som så kan vinne et tverrpolitisk flertall i hovedvalget (Shannon, 1991, s. 269). Disse målene kan fort ende opp med å stå

---

⁵ Dette vil ikke si at partiene ikke har makt, men at den nå ble tatt ut av den formaliserte prosessen. Partienes mer uformelle makt er blant annet blitt beskrevet som avgjørende for valgutfall i boken *The Party Decides: Presidential Nominations Before and After Reform* (Cohen et al., 2008).

i spenningsforhold til hverandre. Dette er synlig i de stadige regelendringene som fulgte i kjølvannet av demokratenes reformer på begynnelsen av 70-tallet.

En broket valghistorie fulgte nemlig etter reformene. Den første kandidaten som ble nominert med det nye systemet, George McGovern (som selv hadde ledet reformarbeidet), tapte stort mot Richard Nixon i 1972. Jimmy Carter, som vant presidentskapet i 1976, tapte så igjen mot Ronald Reagan i 1980, og ble gjerne ansett som en mislykket president (Kamarck, 2019, s. 173). Etter dette fulgte flere tap for demokratene, med Walter Mondale i 1984 og Michael Dukakis i 1988. En gjengs kritikk var at demokratenes nye nominasjonssystem produserte uvalgbare og styringsudyktige kandidater, og at reformene tidlig på 70-tallet hadde gått for langt i retning demokratisering og åpenhet; vekk fra valgbarhetshensyn og partienes rolle i nettopp sikringen av valgbare kandidater (Shannon, 1991, s. 255).

En mistanke blant partifolk var at velgere og aktivister (valgoppslutningen i nominasjonsvalg er som regel lav, og det er ofte de mest engasjerte som deltar) ikke var opptatt av valgbarhet når de skulle gjøre seg opp en mening om hvilken kandidat som burde vinne nominasjonen (Schier, 2014; Stone & Abramowitz, 2014). Snarere ville de forkludre muligheten til å nominere kandidater som hadde en sjanse til å vinne i hovedvalget. Årsaken var oppfattelsen av en vesensforskjell mellom de profesjonelle og amatørerne som gikk utover politisk kunnskap: De politiske amatørerne ble ansett som purister snarere enn pragmatister, og som mer politisk ytterliggående enn moderate (Kirkpatrick & Miller, 1975; Schier, 2014, s. 14). Mens såkalt profesjonelle ville ta beslutninger på grunnlag av oppfattede «electoral effects», definere politikk ut fra «negotiable concrete events» og se seg selv som en «loyal party worker», ville amatøreren handle ut fra oppfattet offentlig interesse, en sterk forpliktelse til «programmatic principles» og anse seg selv som en «issues activist» (Schier, 2014, s. 14).

Det oppfattede skillet mellom disse gruppene handlet altså ikke kun om politisk ekspertise, men synet på hva politikk er, hvordan man bør tilnærme seg den og ikke minst hva slags holdning man bør ha til forvaltningen av egen stemmerett. Og nå hadde altså amatørgruppen vunnet makt i nominasjonsprosessen. Dette, ble det fryktet, kunne gjøre det vanskeligere for partiene å nominere en kandidat med bred appell. Stone og Abramowitz (2014) finner imidlertid i sin studie av nominasjonsvalgene i 1980 at partiets aktivister tok hensyn til valgbarhet da de nominerte henholdsvis Ronald Reagan og Jimmy Carter – dette til tross for at flertallet oppga at de foretrakk «ideological purity to winning» (Schier, 2014, s. 15).

At reformene vanskeliggjorde nominasjonen av valgbare kandidater, ble også ofte forklart med den uforholdsmessig store makten tidlige nominasjonsvalg, særlig i Iowa og New Hampshire, hadde fått i nominasjonsprosessen. Særlig i sørstatene var det en utbredt oppfatning om at fordi disse delstatene var ikke-representative og samtidig fikk velge først, undergravde dette forsøket på å finne kandidater med nasjonal appell (Norrander, 1991, s. 73).

For å kompensere for svakhetene i det nye systemet, ble atter en kommisjon (Hunt-kommisjonen) nedsatt, og flere tiltak iverksatt. Det vi nå kjenner som

«supertirsdagen», der en rekke sørstater samt delstater andre steder i landet avholder nominasjonsvalg på samme dag i begynnelsen av mars, var et av dem. Dette skulle sørge for at ingen demokratisk kandidat kunne nomineres uten bred nasjonal støtte; kandidaten skulle være valgbar – ikke minst i betydningen ideologisk moderat (Stanley & Hadley, 1987, s. 83).

Et annet tiltak var opprettelsen av såkalte superdelegater. Tanken var at et antall delegater som var partifolk, ubundne av valgresultatet, kunne gjenopprette noe av den rollen og makten partiet hadde mistet i reformene på 70-tallet (Kamarck, 2019, s. 12; Sydnes, 2016). Et underliggende premiss her var tanken om at de politisk profesjonelle – folkevalgte og partiledere – måtte inn igjen i prosessen for at valgbare og styringsdyktige kandidater skulle bli nominert. Dette var lettere sagt enn gjort. Tiltaket med superdelegatene fikk begrenset virkning: Få ganger har de spilt en rolle i nominasjonen, og hittil har de ikke trosset velgernes vilje på landsmøtet (Kamarck, 2019, s. 176).⁶

Denne tidens tap skulle vise seg å henge igjen som et traume for demokratiske velgere og partifolk. Da John Kerry fikk spørsmål om sin valgbarhet i en av nominasjonsdebattene i 2004, fulgte moderatoren opp med referanse til Mondale og Dukakis' tap (Democratic Presidential Candidate Debate, 2004). Noen av valgbarhetsspørsmålene rundt Barack Obamas kandidatur i 2008 handlet om hvorvidt han var en ny McGovern (Mathis-Lilley, 2019) – et spørsmål som også ble stilt om Bernie Sanders' kandidatur, både i 2016 og 2020 (Mound, 2016; Thompson, 2020).

For republikanerne var 1970- og 1980-tallet en god valgperiode, med storseire for kandidater som Richard Nixon og Ronald Reagan. Det ble lett glemt at manglende valgbarhet (her i betydningen for ideologisk ytterliggående) hadde vært et av de største ankepunktene mot Reagan, og nok var en av grunnene til at han tapte mot Gerald Ford i 1976 (Stone & Abramowitz, 1983, s. 946).

Etter denne gullalderen har imidlertid spørsmål rundt egne kandidaters valgbarhet også kommet opp i republikanske kretser. Kanskje særlig akutte ble disse spørsmålene etter at etablisementskandidatene John McCain og Mitt Romney tapte valgene i 2008 og 2012, etter å ha nedkjempet hvert sitt brede felt med motkandidater i nominasjonsvalget blant annet ved å fremstå som den mest valgbare (Kenski, 2011; Newport, 2012; Pew Research Center, 2008). Etter McCains tap ble kritikk blant annet rettet mot den utbredte bruken av «winner-take-all»-fordeling i republikanernes nominasjonsvalg. Mens denne ordningen skulle bidra til en kort nominasjonsprosess for å samle partiet bak en klart valgt leder, var kritikken nå at denne nominasjonsprosessen kanskje hadde blitt vel kort, og at den ikke hadde lyktes i virkelig å teste McCain som kandidat (Kamarck, 2019, s. 24).

---

⁶ I de få tilfellene hvor superdelegatene har hatt en teoretisk mulighet til å påvirke valget av kandidat, som på demokratenes landsmøte i 2008 da delegatdifferansen mellom Hillary Clinton og Barack Obama var svært liten, har selve muligheten skapt furore.

I 2016 fulgte valget av en kandidat få i partiet hadde ønsket seg, og som enda færre anså som valgbar – faktisk ble Donald Trump ansett som så uvalgbar at hans motstandere lenge nektet å gi seg, da de alle ventet på at han skulle falle fra (Flaten, 2017, s. 78, 100, 104–105; Kamarck, 2019, s. 200). På motsatt side ble Hillary Clinton ansett som så valgbar at det i seg selv kan ha bidratt til manglende oppslutning blant velgere; valget var «hers to lose», og ble ansett som avgjort før valgdagen (Silver, 2017).

Clintons tap preget demokratenes nominasjonskamp i 2020 på flere måter, men kanskje mest av alt i den forstand at det bidro til et uvanlig stort fokus på valgbarhet. Et flertall av demokratiske velgere hadde valgbarhet som viktigste kriterium i nominasjonsvalget (Rakich, 2019a). Ønsket om å slå den sittende presidenten var samtidig kombinert med en manglende tiltro til at det ville skje (Pougiales, 2019). Joe Biden var kandidaten som gjerne ble ansett som mest valgbar. Denne oppfatningen var uten tvil en stor del av grunnen til at Biden vant demokratenes nominasjon (Avalanche, 2020; McManus, 2019; Rakich, 2019b). Nominasjonsvalget 2020 var for demokratene preget av en kollektiv forvirring rundt hva valgbarhet betyr, frykt for å tape igjen, avvisning av valgbarhetsbegrepet som skalkeskjul for fordommer, og en frykt for at valgbarhetshensynet i seg selv skulle ha en regressiv politisk effekt. Det er til slike spørsmål vi nå vender oppmerksomheten.

Valgbarhet og stemmegivning: Oppriktige, sofistikerte og distanserte velgere

For å kunne vurdere hva valgbarhet betyr, hvordan velgere forholder seg til det, og hvordan vi skal forstå velgernes holdning til valgbarhet i 2020, må vi spørre oss: Hva er alternativet til å stemme på grunnlag av valgbarhet? Om vi legger idealtyper til grunn, kan valgbarhetsstemmegivning først og fremst forstås som en kontrast til såkalt *oppriktig stemmegivning*. Her antas det at velgeren simpelthen velger den kandidaten hen liker best. Velgerens vurdering av hvilken kandidat hen foretrekker er valgforskningens hovedspørsmål, og har i amerikansk kontekst blant annet blitt forklart av partiidentitet (Campbell et al., 1980, s. 147; Fiorina, 1981; Greene, 1999; Listhaug, 1989, s. 340), saksstemmegivning, økonomisk stemmegivning (Downs, 1957; Kinder & Kiewiet, 1981), ideologisk stemmegivning, skillelinjer, kandidat-evalueringer og politisk kontekst (Aldrich, 2012).

Oppriktig stemmegivning kan favne alle disse hensynene, avhengig av hva velgeren selv vektlegger. En oppriktig velger tenker kun på hvilken kandidat hen mener vil være den beste presidenten – uavhengig av hvilke kvaliteter dette er – og ingen andre hensyn tas med i betraktningen. Velgerens stemme reflekterer sånn sett velgerens preferanse, og den foretrukne kandidaten får velgerens stemme.

Oppriktighet i stemmegivning kompromitteres når velgeren også tar hensyn til en kandidats vintersjans i sin beslutning. I det øyeblikk velgeren ikke kun tenker på sin *egen* preferanse, men også vurderer andre velgeres (forventede) preferanser – eller kanskje mer presist, hvem hen forventer at andre velgere er rede til å stemme

på – har vi beveget oss fra oppriktig stemmegivning til såkalt *sofistikert* eller *strategisk stemmegivning* (Abramson et al., 1992, s. 57).

Sofistikert stemmegivning kan føre til at velgeren stemmer på en annen kandidat enn den hen selv foretrekker som president. Men selv når dette ikke er tilfelle – om velgeren likevel ender opp med å stemme på sin favoritt – kan vi snakke om sofistikert stemmegivning, så sant stemmegivningen er et resultat av *både* egen preferanse og av vurderinger av hva andre vil stemme. Forskjellen mellom sofistikert og oppriktig stemmegivning er dermed kun hvorvidt velgeren tar vinner sjanser med i betraktningen når han eller hun skal avgi sin stemme (Abramson et al., 1992, s. 57).

Jeg vil argumentere for at vi også bør operere med en tredje kategori, som jeg vil kalle «distansert stemmegivning», hvor velgeren har et overdrevent fokus på andres (forventede) preferanser. Til forskjell fra den sofistikerte velgeren, som veier egne preferanser mot forventninger til andre velgeres preferanser, og ender opp med å ta hensyn til dem begge når hen stemmer, er den distanserte velgeren mer eller mindre selvutslettende. Vurderinger av hvem som vil bli den beste presidenten tilsesettes helt, til fordel for vurderinger av hvem *andre* velgere mener vil bli den beste presidenten. Den distanserte velgeren tar altså et steg tilbake, inntar en tilskuerrolle til den demokratiske prosessen, og gjør seg opp en mening på dette grunnlaget.

Distansert stemmegivning sammenfaller med det jeg kaller «valgbarisme». Både sofistikert og distansert stemmegivning bunner i at velgeren ikke ønsker å «kaste bort» stemmen sin⁷ på en kandidat hen anser som en sikker eller sannsynlig taper (Abramson et al., 1992, s. 56). Hvor sterkt ønsket om ikke å kaste bort sin stemme er, varierer. Jo sterkere ønsket er, desto større er villigheten til å nedprioritere egne preferanser til fordel for hva en forventer at andre vil stemme på. Med valgbarismens distanserte stemmegivning veies ikke bare balansen mellom preferanse og vinner sjanse: den vipper fullstendig i favør av vinner sjanse.

De tre idealtypene for stemmegivning hjelper oss med å se at bildet ikke er ensidig når det kommer til valgbarhet. Å ta høyde for ventet vinner sjanse er ikke i seg selv problematisk. Problemer kan derimot følge dersom kandidatenes valgbarhet anses som en objektiv og opphøyet sannhet, og dersom denne ventede valgbarheten får uforholdsmessig stor makt i stemmegivningen. Med andre ord er det valgbarisme – ikke valgbarhet i seg selv – som medfører problemer.

Problemene med valgbarisme: Velgeren som tilskuer – ikke deltaker

Kanskje er fikseringen på valgbarhet et tegn i tiden; kanskje signaliserer det simpelthen at velgere på den ene siden er desperate etter endring, og på den andre

---

⁷ Ideen om ikke å kaste bort stemmen sin, og dermed ikke kun stemme ut fra preferanse, men på sofistikert vis, der også vinner sjanser tas med i betraktningen, har slektskap med rasjonell akør-teori. Såkalt «calculus of voting» er basert på forventet nyttemaksimering (Downs, 1957). Den rasjonelle velgers valg avhenger av den komparative *nytt* ved en kandidat og de relative utfalls-*sannsynlighetene* (Abramson et al., 1992, s. 56).

siden preget av mistillit til sine medborgere. Kanskje er det heller – eller også – en utvikling som følger med ideen om nødvendigheten av politisk ekspertise ved valg og ved stemmegivning, kombinert med et nominasjonssystem som i moderne tid har gitt velgeren hovedjobben med å vurdere nettopp hvem som bør bli partiets nominerte. Uansett har det nå, og på ulike andre tidspunkt i historien, drevet amerikanske velgere mot valgarisme – en distansering av velgeren fra sin egen stemmegivning, der egne politiske preferanser nedvurderes til fordel for andres ventede politiske preferanser.

Med dette inntar velgere rollen som det som i USA kalles «pundits» – politiske observatører. De betrakter og vurderer politikken og sine medborgere fra en tilskuers ståsted. Slik havner også fokus på det som kan betraktes direkte: «the horse race», og herunder meningsmålinger, medieeksponering (som debatter, reklame, intervjuer og valgmøter – «the optics») og valgresultater. Noen er mer avanserte enn andre, og forsøker å analysere som en kommentator ville gjort, eksempelvis ved å følge med på viktige velgergrupper eller viktige vippestater. Denne tilskuertilnærmingen til stemmegivning er problematisk av særlig tre grunner.

Den første er det synet på politikk som ligger iboende i distansert stemmegivning. Den antar at politikk er noe håndfast og forutsigbart, og tar ikke høyde for at mennesket inngår i denne politikken, og dermed aldri helt kan stille seg utenfor den (Dilthey, 1989; Hvidsten & Bratberg, 2018, s. 79–80; Skjervheim, 1996). Dette er også grunnen til at vi aldri med sikkerhet kan spå fremtiden, og at alle slike forsøk vil utgjøre mer eller mindre kvalifisert gjetning. For mens flere profesjoner i dag handler om å forsøke (med så liten statistisk usikkerhet som mulig) å modellere fremtiden, spå valgutfall og forutsi historien, er dette i sin essens kvalifisert gjetning basert på fortid og samtid. Tidligere i artikkelen har vi sett at vi ikke trenger å gå langt tilbake i amerikansk valghistorie for å finne eksempler på at kandidaten som anses som mest valgbær taper hovedvalget mens den som anses som uvalgbær vinner. En overdreven tro på prediksjonsevner, og et uforholdsmessig stort fokus på valgbærhet blant velgere, er av denne grunn alene problematisk. Ikke desto mindre kan atferd på bakgrunn av prediksjoner ha en dogmatisk effekt på politikken:

All prediktiv bruk av statistikk handler i bunn og grunn om å utlede forventninger om fremtiden basert på fortiden. All empirisk data som statistikerne bruker tilhører fortiden – noe blir først et empirisk datum etter at det har skjedd, blitt observert og skrevet ned. Vi har ikke noe data på fremtiden. Men det at fremtiden skal bli akkurat som fortiden er et slags dogme, et «leap of faith», og ikke noe som følger av observasjon fortiden. Om noe så burde observasjon av fortiden gjøre oss ydmyke med tanke på våre evner til å forutsi hva som kommer til å skje i fremtiden – særlig på det politiske området (Hvidsten, 2016).

Med dette er vi over på den andre problematikken knyttet til distansert stemmegivning: Fordi mennesket inngår i politikken og i historien, kan prediksjoner ha makt i seg selv. Stemmegivning basert på prediksjoner om fremtiden kan for eksempel ha en regressiv effekt på politisk atferd. Amerikanske presidenter har så langt vært

mannlige, (frem til 1961 protestantisk) kristne og – frem til 2009 – hvite. Slik sett kan en spådom om fremtidige presidenter kun basert på fortidige lett føre til en antakelse om at en type kandidat som ikke har vunnet før, ikke kan vinne nå – noe som gjentatte ganger i historien er blitt tilbakevist.

Fordi den distanserte velgeren handler ut fra prediksjoner om fremtiden basert på fortiden, vil kandidater som representerer noe nytt vanskelig være dem som anses som mest valgbare: «More often than not [...] the expectation of who *can* win is inextricably wrapped up in the knowledge of who *has* won» (Zhou, 2019). På denne måten kan sosial fremgang hindres ved at velgere forventer at fremtiden vil bli som fortiden, og stemmer deretter. Slik kan ønsket om å velge en valgbar kandidat bli en selvpoppfyllende profeti der forventninger til fremtiden basert på fortiden får velgere til å stemme annerledes enn de ellers hadde gjort, der kandidaten som antas å være mest valgbar vinner av denne grunn alene (Pareene, 2019; Saad, 2019; Silver, 2019; Sullivan, 2019).

Egne eller andres bevisste eller ubevisste fordommer knyttet til kjønn, rase, religion, legning og alder spilte eksempelvis en rolle i vurderingen av valgbarhet i 2020 (Avalanche, 2020; Rakich, 2019b; Robillard & Terkel, 2019). I sin undersøkelse finner Avalanche (2020) at forventninger til andre velgeres fordommer hadde en innvirkning på vurderingen av valgbarhet. I studien ble informanter spurt hvilken kandidat de ville velge dersom nominasjonsvalget var i dag, og deretter hvem de ville velge om de kunne veive en tryllestav og gjøre kandidaten til president uten at han eller hun måtte slå noen andre i et valg. Resultatene viste gap mellom hvem velgerne ønsket å stemme på og hvem de anså som mest valgbare. Den kandidaten gapet var til fordel for, var Joe Biden. Kandidaten som tapte mest på hensynet til valgbarhet var Elizabeth Warren. Undersøkelsen finner indikasjoner på at deler av årsaken var at velgere ikke trodde en kvinne ville bli valgt i 2020.

Mens det er vanskelig å skille mellom egne fordommer og forventning til andre medborgeres fordommer, er det også vanskelig å skille rene fordommer fra andre former for hensyn – som tolkningen av hva som har fungert eller ikke fungert tidligere, og ønsket om å lære av feilene. Fordommer vil naturlig være del av disse tolkningene. Mens funnene i undersøkelsen fra Avalanche viser en forventning om fordommer mot kvinnelige kandidater i 2020, er det ikke sikkert at denne samme tendensen ville ha vært tydelig i et annet politisk øyeblikk – selv på et tidligere tidspunkt i historien. Snarere kan denne tendensen være resultat av at velgere tenker at fordi Hillary Clinton tapte i 2016, vil ikke velgere heller denne gang stemme på en kvinnelig kandidat (Goldmacher & Herndon, 2020).

Velgeres manglende tiltro til at medborgere vil stemme på en kvinne i 2020, kan også være symptomatisk for en synkende tillit amerikanske borgere imellom. Berman (2019) skriver at valgbarhet kan være «a manifestation of [...] the deepening distrust in one's fellow citizens. The rise in electability voters coincides with a decades-long decline in interpersonal trust, as well as data indicating that most Americans lack confidence in others to cast an informed vote». Dette leder oss over til det tredje

og mest problematiske aspektet ved valgbarisme, nemlig betydningen det kan ha for politisk deltakelse.

Et demokrati i ordets rette forstand fordrer deltakelse. Et folkestyre betyr at folket deltar i den demokratiske prosessen i en eller annen form, det være seg ved å stemme, organisere seg, diskutere politiske og allmenne forhold offentlig og privat eller ved å søke en viss grad av kunnskap om det som foregår i samfunnet rundt en. Men deltakelse er ikke kun et mål på aktivitet; det er også en holdning – eller en modus. For å illustrere hvordan, og videre hvordan valgbarismen kan utfordre slike demokratiske grunnsteiner, kan det være nyttig å hente inn Hans Skjervheims (1996) begrepspar *deltaker* og *tilskuer*.

Skjervheim skiller mellom det å behandle sine medborgere som subjekter på den ene siden (deltakelse) og som objekter eller faktum (tilskuer) på den andre. Han bruker en samtale mellom to individer som eksempel. Med en deltakertilnærming tar du (ego) din samtalepartner (alter) seriøst, det vil si at du lytter til det hen sier, for så å engasjere deg i diskusjonen ved å gjøre deg opp en mening om det som blir sagt. Med en tilskuertilnærming vil ego snarere konstatere det faktum at alter sier noe, uten å engasjere seg i tema eller utsagn. Kanskje vil ego også «i staden for å høyra etter kva alter seier, lytta til dei lydane som alter produserer, og med det gjera alter til eit reint fysikalsk objekt i si verd» (Skjervheim, 1996, s. 72).

Dette siste – å bivåne og kartlegge – har ikke kun vært oppgaven til politiske kommentatorer, strateger og meningsmålere. Det var også lenge en oppgave forbeholdt de politisk «profesjonelle». De lytter til indikasjoner og bevegelser i velgermassen. Når velgeren inntar samme rolle, medfører det en rekke betenkeligheter. Følgende passasje fra Skjervheims programskrift er særlig treffende her, da det sammenfatter de tre problemene med valgbarismen jeg har forsøkt å skissere:

Eg førde der inn ein distinksjon mellom å delta, late seg engasjera, og på den andre sida å konstatere, å objektivera. Handsamar ein det som den andre seier som eit faktum, så stiller ein seg sjølv utanfor med omsyn til temaet, ein gjer seg sjølv til ein framand med omsyn til det. Om ein difor objektiverer si omverd, dei andre og samfunnet, så stiller ein seg utanfor, samfunnet framtrer då som det for ein sjølv framande, det framande er nettopp det som ein ikkje deltek i, eller er i stand til å delta i. I dette perspektivet framtrer vidare samfunnet og dei andre som determinerte, som fylgjande ubrytelege «naturlovar». At det framtrer slik er nettopp ein funksjon av at ein sjølv ikkje deltek, for frå deltakarsyn er ikkje alt forhånds-determinert, då skal ein nettopp sjølv vera med å avgjera hendingane sin gang, determinera. (Skjervheim, 1996, s. 80)

Ved å følge med fra tilskuerplass, for så å tolke trender inn i prosessrammer og finne ut hva disse sier om hvem velgerne vil stemme på og hvem som vil vinne (hvem som er valgbare), kan man vanskelig behandle studieobjektene som annet enn nettopp det – objekter. Ikke desto mindre opptrer velgeren da i mindre grad som et subjekt selv, da det å engasjere seg, gjøre seg opp en mening og ta valg er oppgaven som inngår i det å være et subjekt, borger, velger og deltaker. Ved siden av å være et

demokratisk problem, er dette også et problem fordi det bygger på en skjelm: vår sosiale og politiske virkelighet er verken statistisk, forutsigbar eller forutbestemt.

Konklusjon

Denne artikkelen befatter seg med valgbarhet som fenomen, historisk artefakt og potensielt problem. En gjennomgang av begrepets historiske utvikling utgjør et kontekstue bakteppe for forsøket på å konseptualisere begrepet valgbarhet. Dette gjøres ved å sortere begrepet inn i en statsvitenskapelig stemmegivningstypologi som skiller mellom ulike former for stemmegivning: oppriktig stemmegivning, sofistikert stemmegivning og distansert stemmegivning. Jeg argumenterer for at mens valgbarhet finner sted i begge de to sistnevnte kategoriene, må vi skille mellom det å inkludere valgbarhetshensyn i grunnlaget for stemmegivning og det å kun basere seg på ventet valgbarhet i sin stemmegivning. Det siste medfører det jeg her kaller valgbarisme: et overdrevent fokus på hvem som er ventet å vinne valget som grunnlag for egen stemmegivning – som kan medføre en distansering av velgeren fra egen stemmegivning.

Demokratisk deltakelse er ikke bare en aktivitet. Det representerer en bestemt tilnærming til stemmegivning, demokratiet og til ens medborgere. For å etterstrebe demokratiske idealer om representasjon og legitimitet, fordres en form for borgerdeltakelse som vi har sett gjenspeilet både i oppriktig stemmegivning og i sofistikert stemmegivning, men som ikke gjenspeiles i distansert stemmegivning. Mens valgbarhet som fenomen bærer med seg en rekke problematiske aspekter, er det et overdrevent fokus på valgbarhet i stemmegivningen – valgbarisme – som i siste instans utgjør et demokratisk problem. Det er dette som risikerer å gjøre velgeren til tilskuer snarere enn deltaker.

Om forfatteren

Vårin Alme er utdannet statsviter. Hun er ansatt som forsker ved Forsvarets forskningsinstitutt, og jobber også som kommentator i *AmerikanskPolitikk.no*. Siden 2015 har hun kommentert amerikansk politikk for diverse norske medier, og i 2018 var hun TV2s USA-kommentator under mellomvalget.

Referanser

- Abramson, P. R., Aldrich, J. H., Paulino, P. & Rohde, D. W. (1992). «Sophisticated» voting in the 1988 presidential primaries. *The American Political Science Review*, 86(1), 55–69. <https://doi.org/10.2307/1964015>
- Adkins, R. E. & Dowdle, A. J. (2002). The money primary: What influences the outcome of pre-primary presidential nomination fundraising? *Presidential Studies Quarterly*, 32(2), 256–275. <https://doi.org/10.1111/j.0360-4918.2002.00220.x>
- Aldrich, J. H. (2012). *Before the convention: Strategies and choices in presidential nomination campaigns*. University of Chicago Press.
- Alme, V. (2020, 4. mars). Valgkampdagbok fra Super Tuesday – valgdag i North Carolina (for patreons). *AmerikanskPolitikk.no*. <https://www.patreon.com/posts/valgkampdagbok-i-34592714>

- Avalanche. (2020). Electability reflects what Americans believe is possible. How beliefs about gender in America drive perceived electability. *Avalanche*. <https://www.avalanchestrategy.com/electability>
- Bacrach, P. (1967). *The theory of democratic elitism*. University of London Press Ltd.
- Berman, R. (2019, 18. august). A nation of pundits. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/08/electability-democratic-2020-primary-biden-warren-trump/596137/>
- Buell, E. H. & Davis, J. W. (1991). Win early and often: Candidates and the strategic environment of 1988. I E. H. Buell & L. Sigelman (Red.), *Nominating the president* (s. 1–41). The University of Tennessee Press.
- Burden, B. C. (2004). Candidate positioning in US congressional elections. *British Journal of Political Science*, 34(2), 211–227. <https://doi.org/10.1017/S000712340400002X>
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E. & Stokes, D. E. (1980). *The American voter*. University of Chicago Press.
- Canes-Wrone, B., Brady, D. W. & Cogan, J. F. (2002). Out of step, out of office: Electoral accountability and house members' voting. *American Political Science Review*, 96(1), 127–140. <https://doi.org/10.1017/S0003055402004276>
- Cohen, M., Karol, D., Noel, H. & Zaller, J. (2008). *The party decides: Presidential nominations before and after reform*. University of Chicago Press.
- Cook, R. (2012, 3. august). First to the dance wins: Lengthy nominating campaigns and electability – Sabato's crystal ball. *Sabato's Crystal Ball*. <http://centerforpolitics.org/crystalball/articles/lengthy-nominating-campaigns-and-electability/>
- Cost, J. (2007, 27. november). On «electability.» *RealClearPolitics*. https://www.realclearpolitics.com/horseraceblog/2007/11/on_electability.html
- Democratic Presidential Candidate Debate. (2004, 22. januar). Fox News. <https://www.youtube.com/watch?v=45bCCSm0Ja8w>
- Dilthey, W. (1989). *Introduction to the human sciences*. Princeton University Press.
- Doherty, E. (2019, 5. august). Democrats' desire for electable candidates may be driven by older voters. *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/democrats-desire-for-electable-candidates-may-be-driven-by-older-voters/>
- Downs, A. (1957). An economic theory of political action in a democracy. *Journal of Political Economy*, 65(2), 135–150. <https://doi.org/10.1086/257897>
- Elklit, J. (2007). Valgbarhet. I Ø. Østerud (Red.), *Statsvitenskapelig leksikon*. Universitetsforlaget.
- Fiorina, M. P. (1981). *Retrospective voting in American national elections*. Yale University Press.
- Flaten, A. T. (2017). *Sirkuset: Clinton, Trump og tidenes valgkamp*. Res Publica. https://www.tanum.no/_sirkuset-are-tagvold-flaten-9788282260480
- Forsythe, B. M. (2011). *The electability argument: The case of 2008* [Seminar in Presidential Politics].
- Goldmacher, S. & Herndon, A. W. (2020, 5. mars). Elizabeth Warren, once a front-runner, drops out of presidential race. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2020/03/05/us/politics/elizabeth-warren-drops-out.html>
- Greene, S. (1999). Understanding party identification: A social identity approach. *Political Psychology*, 20(2), 393–403. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00150>
- Hall, A. B. (2015). What happens when extremists win primaries? *American Political Science Review*, 109(1), 18–42. <https://doi.org/10.1017/S0003055414000641>
- Hall, A. B. & Snyder, J. M. (2015). *Candidate ideology and electoral success* [Under utarbeidelse]. https://stanforddpl.org/papers/hall_snyder_electoral_success_2015/
- Herman, L. (2019, 10. juli). Why voter enthusiasm is more important than electability in the 2020 election. *Teen Vogue*. <https://www.teenvogue.com/story/2020-campaign-electability-enthusiasm>
- Hvidsten, A. H. (2016, 6. juni). Kan man predikere internasjonal politikk? *Institutt for statsvitenskap (ISV)*. <https://www.sv.uio.no/isv/forskning/aktuelt/blogg/ta-politika/2016/kan-man-predikere-internasjonal-politikk.html>
- Hvidsten, A. H. & Bratberg, Ø. (2018). *Hva er statsvitenskap*. Universitetsforlaget.
- Kamarck, E. C. (2019). *Primary politics: Everything you need to know about how America nominates its presidential candidates* (3. utg.). Brookings Institution Press.
- Kenney, P. J. & Rice, T. W. (1988). Presidential prenomination preferences and candidate evaluations. *The American Political Science Review*, 82(4), 1309–1319. <https://doi.org/10.2307/1961762>
- Kenski, H. C. (2011). The 2008 Republican nomination: John McCain as the comeback kid. *American Behavioral Scientist*, 55(4), 502–514. <https://doi.org/10.1177/0002764211400570>

- Kinder, D. R. & Kiewiet. (1981). Sociotropic politics: The American case. *British Journal of Political Science*, 11(2), 129–161. <https://doi.org/10.1017/S0007123400002544>
- Kirkpatrick, J. J. & Miller, W. E. (1975). *The new presidential elite: Men and women in national politics*. Russell Sage Foundation.
- Koerth, M. (2020, 7. februar). You'll never know which candidate is electable. *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/youll-never-know-which-candidate-is-electable/>
- Kondik, K. (2019, 5. februar). *Assessing electability: Like nailing Jell-O to a wall*. Rasmussen Reports. https://www.rasmussenreports.com/public_content/political_commentary/commentary_by_kyle_kondik/assessing_electability_like_nailing_jell_o_to_a_wall
- Lawson, C., Lenz, G. S., Baker, A. & Myers, M. (2010). Looking like a winner: Candidate appearance and electoral success in new democracies. *World Politics*, 62(4), 561–593. <https://doi.org/10.1017/S0043887110000195>
- Lengle, J. I. & Shafer, B. (1976). Primary rules, political power, and social change. *The American Political Science Review*, 70(1), 25–40. <https://doi.org/10.2307/1960321>
- Listhaug, O. (1989). Gamle og nye modeller i valforskninga. Eit oversyn. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 30(4), 339–360.
- Mathis-Lilley, B. (2019, 19. desember). Democrats are afraid of supporting a divisive, overly leftist candidate like 2008 Barack Obama. *Slate Magazine*. <https://slate.com/news-and-politics/2019/12/barack-obama-campaign-electability-risky-progressive-unelectable.html>
- McManus, D. (2019, 22. desember). Joe Biden is winning the electability primary. *Los Angeles Times*. <https://www.latimes.com/politics/story/2019-12-22/joe-biden-electability-democratic-nomination>
- Mound, J. (2016, 29. februar). What Democrats still don't get about George McGovern. *The New Republic*. <https://newrepublic.com/article/130737/democrats-still-dont-get-george-mcgovern>
- Naughton, J. M. (1976, 9. juni). Electability, not issues. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1976/06/09/archives/electability-not-issues-surveys-indicate-that-ford-and-carter-are.html>
- Newport, F. (2012, 21. februar). *Santorum expands lead, but Romney gets electability vote*. <https://news.gallup.com/poll/152840/Santorum-Expands-Lead-Romney-Gets-Electability-Vote.aspx>
- Norrander, B. (1991). The best-laid plans ...: Super Tuesday 1988. I E. H. Buell & L. Sigelman (Red.), *Nominating the president* (s. 72–90). University Press of Kentucky.
- Norrander, B. (2006). The attrition game: Initial resources, initial contests and the exit of candidates during the US presidential primary season. *British Journal of Political Science*, 36(3), 487–507. <https://doi.org/10.1017/S0007123406000251>
- Nwanevu, O. (2020, 17. januar). «Electability» is a poisonous political shibboleth. *The New Republic*. <https://newrepublic.com/article/156241/electability-poisonous-political-shibboleth>
- Pareene, A. (2019, 1. mai). Democrats have created an «electability» monster. *The New Republic*. <https://newrepublic.com/article/153723/democrats-created-electability-monster>
- Pew Research Center. (2008, 16. januar). *In GOP primaries: Three victors, three constituencies*. <https://www.pewresearch.org/politics/2008/01/16/in-gop-primaries-three-victors-three-constituencies/>
- Pomper, G. M. (1979). New rules and new games in presidential nominations. *The Journal of Politics*, 41(3), 784–805. <https://doi.org/10.2307/2129817>
- Pougiales, R. (2019, 23. september). The question of «electability». *ThirdWay*. <https://www.thirdway.org/memo/the-question-of-electability>
- Rakich, N. (2019a, 8. mars). Democrats care more about winning than usual. *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/democrats-care-more-about-winning-than-usual/>
- Rakich, N. (2019b, 25. april). Democrats think Biden is electable, but he's not everyone's first choice. *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/democrats-think-biden-is-electable-but-hes-not-everyones-first-choice/>
- Reston, L. (2016, 29. april). Why «electability» is a useless argument against Donald Trump. *The New Republic*. <https://newrepublic.com/article/133165/electability-useless-argument-donald-trump>
- Rickershauser, J. & Aldrich, J. H. (2007). «It's the electability, stupid» – or maybe not? Electability, substance, and strategic voting in presidential primaries. *Electoral Studies*, 26(2), 371–380. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2006.09.003>
- Robillard, K. & Terkel, A. (2019, 17. april). *Every 2020 Democrat wants to be the electable candidate*. HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/electability-2020_n_5cb73acbe4b0c53a1705763f?ncid=engmodushp mg00000006
- Saad, L. (2019, 19. november). Democrats thinking strategically about 2020 nominee choice. *Gallup*. <https://news.gallup.com/poll/268448/democrats-thinking-strategically-2020-nominee-choice.aspx>

- Schier, S. E. (2014). The underexplored nomination process. I R. B. Rapoport, A. I. McGlennon & J. Abramowitz (Red.), *The life of the parties: Activists in presidential politics* (s. 11–28). University Press of Kentucky.
- Shannon, W. W. (1991). Evaluating the new nominating system: Thoughts after 1988 from a governance perspective. I E. H. Buell & L. Sigelman (Red.), *Nominating the president* (s. 250–277). University Press of Kentucky.
- Silver, N. (2017, 23. januar). It wasn't Clinton's election to lose. *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/it-wasnt-clintons-election-to-lose/>
- Silver, N. (2019, 21. juni). Bulletpoint: Is electability a self-fulfilling prophecy? *FiveThirtyEight*. <https://fivethirtyeight.com/features/bulletpoint-is-electability-a-self-fulfilling-prophecy/>
- Skjervheim, H. (1996). Deltakar og tilskodar. I E. A. Wyller & A. Aarnes (Red.), *Deltakar og tilskodar og andre essays* (s. 71–87). Aschehoug. <https://www.nb.no/nbsok/nb/c8ff0f2393ab739cc1cd4364dbd91db58?lang=no#71>
- Stanley, H. W. & Hadley, C. D. (1987). The southern presidential primary: Regional intentions with national implications. *Publius: The Journal of Federalism*, 17, 83–100. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.pubjof.a037661>
- Stone, W. J. & Abramowitz, A. I. (1983). Winning may not be everything, but it's more than we thought: Presidential party activists in 1980. *The American Political Science Review*, 77(4), 945–956. <https://doi.org/10.2307/1957568>
- Stone, W. J. & Abramowitz, A. I. (2014). Ideology, electability, and candidate choice. I R. Rapoport, A. I. McGlennon & J. Abramowitz (Red.), *The life of the parties: Activists in presidential politics*. University Press of Kentucky.
- Stone, W. J. & Rapoport, R. B. (1994). Candidate perception among nomination activists: A new look at the moderation hypothesis. *The Journal of Politics*, 56(4), 1034–1052. <https://doi.org/10.2307/2132072>
- Sullivan, M. (2019, 16. juni). Perspective | Joe Biden and the 'electability' delusion – and why the media keep making the same mistake. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/the-electability-delusion--and-why-the-media-keep-making-the-same-mistake/2019/06/14/495c3b12-8de9-11e9-b08e-cfd89bd36d4e_story.html
- Sydnes, U. (2016, 16. april). Demokratenes «superdelegater.» *AmerikanskPolitikk.no*. <https://www.amerikanskpolitikk.no/2016/04/16/bakgrunn-demokratenes-superdelegater/>
- Thompson, D. (2020, 21. februar). Bernie Sanders is George McGovern. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/02/bernie-sanders-george-mcgovern/606883/>
- Walter, A. (2019, 5. august). The electability trap. *The Cook Political Report*. <https://cookpolitical.com/analysis/national/national-politics/electability-trap>
- Zelizer, J. E. (2015, 11. juli). 17 Democrats ran for president in 1976. Can today's GOP learn anything from what happened? *POLITICO Magazine*. <https://www.politico.com/magazine/story/2015/09/2016-election-1976-democratic-primary-213125>
- Zengerle, J. (2007, 23. november). The wishy-washy, squishy-squashy pseudoscience of electability. *New York Magazine*. <https://nymag.com/news/features/41285/>
- Zhou, L. (2019, 16. april). Democrats are prioritizing «electability» in 2020. That's a coded term. *Vox*. <https://www.vox.com/2019/4/16/18308141/democrats-electability-2020-presidential-nomination>

Abstract in English

The Voter as Onlooker: “Electabilism” in American Presidential Elections

Considerations of electability is, due to the makeup and functioning of the American electoral system, always an issue in presidential elections. For a majority of voters in the 2020 primary elections, however, considerations of electability has been more important than anything else. This makes electability worthy of discussion as a phenomenon and as a potential problem. In this article, I attempt both. In light of a conceptual discussion of the term electability and its historical evolution, I consider electability in relation to political-scientific theories of voting. I distinguish between sincere, sophisticated, and distanced voting, where electability plays, respectively, no part, a limited part,

and a big part. Based on Hans Skjerveim's typology, I argue that a voter attitude that fixates on electability – what I call *electabilitism* – turns the voter into a spectator rather than a participant. This creates problems of legitimacy, representation, participation, and citizenship. Thus, electabilitism, I argue, ultimately poses a democratic problem.

Keywords: electability • primary elections • attitude • voting • participation